

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

IKT på fritidshem

En kvalitativ studie om hur lärare i fritidshem
arbetar med IKT-aktiviteter

Namn: Arbona Hysa & Joline Persson
Program: Grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem
Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LRXA1G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: HT/2014
Handledare: Louise Peterson
Examinator: Thomas Johansson
Kod: HT-14-2920-006-LRXA1G

Nyckelord: IKT, Digitala verktyg, Samspel, Sociokulturellt perspektiv

Abstract

Denna empiriska studie avser hur IKT (Informations- och kommunikationsteknologi) används inom det fritidspedagogiska fältet utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Utgångspunkten är att vi intervjuare/observatörer vill undersöka hur man på olika sätt kan arbeta med IKT – aktiviteter, och att allt beror på de olika förutsättningarna som de besökta verksamheterna har. Vi menar med detta på att dessa elever använder de olika digitala verktyg på olika sätt. Med denna studie vill vi belysa hur IKT aktiviteterna kan se ut beroende på vilken fritidsverksamhet man befinner sig i.

Genom att vi kontinuerligt har läst litteratur och avhandlingar så har vi kunnat hitta aktuell forskning som rör och problematiserar vårt syfte. Den aktuella forskningen pekar på att denna artefakt är ett bra lärandeverktyg för att på olika sätt möjliggöra elevernas lärande. Detta lärande sker i olika grupper genom ett samspel mellan elev-elev och elev-lärare. Den kommunikativa aspekten av digitala verktyg framträder allt mer i vår tid, där vi dagligen möter och har dialoger individer emellan. Denna artefakt hjälper exempelvis elever till utvecklad kunskap om studier i olika kunskapsämnen i skolan. I studien kommer fördjupningen att ske i relation till IKT-användning och hur fritidsverksamheter arbetar utifrån sociala perspektiv och varierade undervisningssammanhang. Vi kommer i vår studie att använda oss utav förkortningen IKT när vi diskuterar om Informations- och kommunikationsteknologi.

.

Förord

Vår studie bygger på resultaten från intervjuerna och observationerna som vi gjort i olika skolor kring Göteborgsområdet och Hallandsområdet. Intervjuerna har skett med sex fritidslärare och en barnskötare som arbetar i fritidsverksamheten. Observationerna har skett under en tid då eleverna på fritidshemmen haft IKT (Informations- och kommunikationsteknologi) som aktivitet. Resultatet visar på tre olika skolors arbete med IKT-aktiviteter på fritids, och hur eleverna lär ur ett socialt samspel. Syftet har bland annat varit att se hur digitala verktyg kan bidra till en ökad kunskapsförståelse och lärande för eleverna. Materialet från intervjuerna och observationerna har transkriberats, diskuterats och analyserats utifrån ett sociokulturellt perspektiv.

Vi vill rikta ett stort tack till eleverna, fritidslärarna och barnskötaren som låtit oss komma och besöka deras fritidsverksamheter. Vi vill tacka för ett stort engagemang och goda tankar och idéer om erfarenheterna kring IKT på fritids. Ett stort tack riktar vi också till vår handledare Louise Peterson som har gett oss goda råd och tankar kring examensarbetet, samt gett oss konstruktiv kritik för att vägleda oss till att hålla oss professionella i förhållning till studien. Tack!

Arbona Hysa och Joline Persson
Göteborg, Januari 2015.

Innehållsförteckning

FÖRORD	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
1 INLEDNING	1
1.2 SYFTE OCH PROBLEMFÖRMULERING	3
2 BAKGRUND	4
2.1 MEDIE- OCH INFORMATIONSKUNNIGHET	4
2.2 FRITIDSHEM SOM VERKSAMHET	4
2.3 STYRNING I FRITIDSHEMMET	5
2.4 IKT PÅ FRITIDSHEMMET	6
3 TIDIGARE FORSKNING	7
3.1 INTRODUKTIONEN AV IKT I UNDERVISNINGSSAMMANHANG	7
3.2 DIGITAL KOMPETENS	8
3.3 IKT OCH ELEVERS LÄRANDE	9
3.3.1 SOCIALISATIONSPROCESSER	9
3.4 IKT FÖR ELEVER	9
4 TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	11
4.1 SOCIOKULTURELLT PERSPEKTIV PÅ LÄRANDE	11
4.2 IKT SOM LÄRANDE OCH KULTURELLT REDSKAP	12
5 DESIGN OCH METOD	13
5.1 VAL AV METOD	13
5.1.1 SEMISTRUKTURERAD INTERVJU	13
5.1.2 OBSERVATION	14
5.2 URVAL	14
5.3 GENOMFÖRANDE	14
5.4 EMPIRISKT MATERIAL	15
5.4.1 INTERVJUER	15
5.4.2 OBSERVATIONER	16
5.4.3 EMPIRISK KONTEXT	16
5.4.4 STUDIENS TILLFÖRLIGHET	16
5.5 ETISKA FÖRHÅLLNINGSSÄTT	17
6 RESULTAT OCH ANALYS	18
6.1 TEMA 1 MOTIVATION, ORGANISATION OCH FUNKTION MED IKT	18
6.2 TEMA 2 SYFTE MED IKT	20
6.3 TEMA 3 SOCIALT SAMSPEL	22
6.4 SAMMANSTÄLLNING AV OBSERVATIONER	24
7 DISKUSSION	27
7.1 RESULTATDISKUSSION	27

7.2 METODDISKUSSION	28
7.3 IMPLIKATIONER FÖR DEN PEDAGOGISKA PRAKTIKEN	28
7.4 FÖRSLAG PÅ FORTSATTA STUDIER	29
7.5 SLUTKOMMENTARER	29
REFERENSLISTA	30
BILAGOR	32

1 Inledning

Att arbeta med IKT och digitala verktyg är något som fastslås i de olika förordningstexterna som styr skolan. I läroplanen (Skolverket, 2011) lyfts det fram att utbildningen inom skolväsendet ska syfta till att alla elever ska kunna inhämta och utveckla olika kunskaper genom digitala verktyg. På så sätt främjar eleverna sin egen utveckling och lärandet. Uppdraget är att främja eleverna som individer till att stimulera och inhämta, samt utveckla nya kunskaper och värden. Läroplanen tar även upp vikten av att stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt viljan till att pröva på nya idéer och lösa problem. I läroplanen står det också att eleverna ska få möjlighet till att kunna ta egna initiativ och eget ansvar samt att utveckla sin egen förmåga till att arbeta både tillsammans med andra och självständigt. Därigenom bidrar skolan till att elever utvecklar ett eget förhållningssätt som främjar elevernas entreprenörskap. IKT förbereder eleverna för att kunna använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation samt skapande och lärande.

Även i Allmänna råd (Skolverket, 2014) lyfts IKT och det digitala verktyget fram som ett verktyg som kan användas vid olika arbetssätt för att stärka relationerna mellan eleverna samt mellan eleverna och fritidslärarna. Betydelsefulla inslag i fritidsverksamheten är bland annat skapande arbete, rörelse och lek. Genom att använda sig utav IKT kan man belysa bland annat dessa inslag. På så sätt kan lärandet ske ständigt och inte enbart i arrangerade inläringssituationer. Genom användning av IKT kan fritidslärarna utveckla elevernas intressen samt att fritidslärarna skapar situationer i elevernas vardag där eleverna får utmanas i sitt lärande. Detta leder i sin tur till att den meningsfulla fritiden känns trygg och stimulerande samt att eleverna formas utifrån sina individuella åldrar, mognad, behov, intressen och erfarenheter. Den meningsfulla fritiden är grunden för att eleverna ska känna att de görs delaktiga, samt får ta ansvar och inflytande över utformningen av fritidsverksamheten.

Historiskt sett är det intressant att betrakta IKT på fritidshem för att följa utvecklingen av de digitala verktygen som i takt med samhället har utvecklat vår syn på hur utbildningen förändrats. Hylén (2011) belyser att dagens teknik är ett sätt att kommunicera på. Med IKT som verktyg menar även Hylén att man som individ hämtar och producerar kunskap. Hylén lyfter också fram de digitala kunskaper som dagens och morgondagens skola behöver. I skolan introduceras allt mer IKT, därav att det är framtidens arbetstillvägagångssätt. IKT är också ett sätt att föra samman olika individer på, genom att man i olika IKT-aktiviteter interageras tillsammans med varandra.

En annan faktor som bidragit till mer IKT i skolan kan enligt Lindström (2012) vara att vi individer använder oss utav digitala verktyg som ett redskap för att kunna lagra, representera och kommunicera erfarenheter och kunskaper. Detta i sin tur leder till att individen på olika sätt uttrycker sina erfarenheter och kunskaper. Lindström nämner också att den digitala kompetensen är en av människornas mest generella kompetenser, då vi tänker på framtida kompetenser. Med den digitala utveckling som vi lever i idag, menar Lindström att utvecklandet av skolväsendet handlar om en framåtskridande undervisning samt lärarens kompetensutveckling.

Lindström (2012) menar att ytterligare en orsak till att IKT är så pass aktuellt i skolans verksamhet idag beror på att området IKT används för att stärka och fördjupa elevernas

kunskapsområde som en strategi för att eleverna ska kunna utvecklas i samråd med fritidslärarna på fritidshemmen. På så sätt får eleverna allt mer undervisningstid och därmed läggs fokus på elevernas lärande i relation till hur IKT kan utveckla och hjälpa eleverna i deras jakt på kunskap. Genom att använda sig utav IKT-aktiviteter på fritids så lär sig eleverna också den teknik som är nödvändig att kunna i dagens digitala samhälle, som är en stor del av våra vardagsliv. I och med att skolan följer den moderna vägen och välkomnar in modern teknik så öppnas elevernas nytänkande och nyskapande i relation till vad och hur de lär sig nya saker i fritidshemmet. Lindström menar också på att eleverna lär sig nya saker genom den moderna tekniken. Detta genom att använda olika digitala verktyg.

I vår studie använder vi oss utav tre övergripande begrepp som genomsyrar hela vår studie. Dessa begrepp är IKT, digitala verktyg och social kommunikation. Enligt Portabla media (2014) så står IKT för (Informations- och kommunikationsteknologi) som vi tidigare nämnt ovan. IKT betonar kommunikationen och samspel mellan individer som möjliggörs av IT (informationsteknik). Skillnaden mellan IKT och vanlig IT är att IKT är ett förfinat begrepp som beskriver interaktionen individer emellan i den moderna tekniken.

Frågorna kring IKT och IKT-aktiviteter har väckts succesivt hos oss skribenter under vår utbildning som blivande grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem. Intresset blev ännu större då vi i den verksamhetsförlagda utbildningen iakttagit att arbetet med IKT ser så olika ut beroende på vart man varit verksam någonstans. På så sätt uppfattade vi det som att det inte fanns så mycket IKT forskning i framförallt fritidshemmet. Detta har i sin tur medfört att vi blivit nyfikna på hur argumentationen ser ut när det gäller att använda sig utav IKT-aktiviteter i fritidsverksamheter.

I artikeln *IKT på fritidshem- ett socialt och kulturellt fenomen* av författarna Malmsten och Hedlund (2013) så tar författarna upp IKT som något som är väl utvecklat i fritidshemmen. Detta är dock inte något som vi känner igen från vår verksamhetsförlagda utbildning. IKT området har varit viktigt att studera dels för att det inte funnits så mycket forskning om IKT på fritidshem men också för att ämnet IKT är en framtidskompetens som vi bör lära oss mer om.

Med detta menar vi att samhällets framväxt med de digitala verktygen ständigt påverkar vår vardag men också vårt arbete. Vi skribenter anser att studien tillfört erfarenheter som vi kan använda oss utav i vår kommande yrkesutövning. De didaktiska skälen till att vi valt att studera IKT är att vi vill veta hur man arbetar med IKT ute i fritidsverksamheterna. Detta område är ett modernt tillvägagångssätt för undervisning. Därför är det väldigt viktigt för oss som blivande grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem att vara uppdaterade om IKT och dess användningsområden.

I vår studie kommer vi att studera vikten utav lärandet utifrån IKT. Fokus kommer att läggas på hur och om individer utvecklar IKT användningen med hjälp av social kommunikation. Detta kommer vi sedan ur ett sociokulturellt perspektiv att diskutera och analysera. De intervjuade och observerade som medverkat i vår studie har fiktiva namn.

1.2 Syfte och problemformulering

Det huvudsakliga syftet med denna empiriska studie är att generera kunskap om hur lärare i fritidshem arbetar med IKT-aktiviteter i den pedagogiska verksamheten. Genom intervjuer och observationer av ett par planerade IKT-aktiviteter ämnar vi få svar på följande frågor:

- Hur uttrycker fritidslärarna att IKT-aktiviteterna planeras och organiseras?
- Vilka olika aktiviteter med IKT ger fritidslärarna exempel på och hur motiveras dessa?
- På vilket sätt kommer lärande och kunskap till uttryck i fritidslärarnas beskrivningar och hur kan detta relateras till digital kompetens?
- Hur integrerar eleverna med varandra under IKT-aktiviteterna?

2 Bakgrund

I detta kapitel tar vi upp medie- och informationskunnighet, styrning i fritidshem, vad som kännetecknar en meningsfullfritid och om hur IKT används på fritidshemmen. Dessa centrala delar har vi utvecklat på olika sätt. Här får man en inblick i hur verksamheter med IKT-aktiviteter kan se ut, hur de styrs och hur vi kopplar dessa till den meningsfulla fritiden. De policydokument som presenteras är följande: Unesco (2011), skollagen (SFS, 2010:2008), läroplanen (Skolverket, 2011) samt allmänna råd (Skolverket, 2014). I nästa kapitel kommer vi också att titta närmare på hur forskningslitteraturen behandlar frågor kring dessa olika policydokument.

2.1 Medie- och informationskunnighet

Unesco (United Nations, Educational, Scientific and Cultural, Organization) lägger fokus på hur man i skolan ska arbeta för att utveckla och stärka elevernas medie- och informationskunnighet. Därav fortbildar lärare sig om media, för att sedan utbilda elever till mediekunniga samhällsmedborgare. Unesco (2011) ser medie- och informationskunnigheten som ett pedagogiskt verktyg som ska erbjuda lärare i exempelvis olika länder att integrera strategin i sin undervisning.

I Unescos (2011) skrift menar man att en viktig förutsättning för att kunna främja rättvist tillvägagångssätt i medie- och informationskunnighet, är att kunskap och information av de fria och oberoende informationssystemet av medier utvecklas. Denna viktiga förutsättning utgör informationssystemets frihet, vilket möjliggör för individerna att förstå dennes roll och kritiskt reflektera innehållet. Samt fatta betydande beslut både som producent och användare av den nya median.

Unesco (2011) presenterar ett ramverk i vår vardags digitala kommunikationssamhälle. Våra förutsättningar har genom media och informationens användning förändrats, vilket har fått oss individer att förstå, värdera men också använda och uttrycka demokrati via medier som gett oss individer olika digitala kunskaper. Ramverket används alltså för att kunna förstå, värdera, använda och uttrycka sig via digitala medier.

2.2 Fritidshem som verksamhet

Fritidshemmets omsorg har varierats över tid. Skolomsorgen ändrade inriktning till fritidshem för att de skulle komplettera skolan. Detta ledde till att fritidshemmen växte samman med skolan både lokal, organisatoriskt och verksamhetsmässigt. Tanken bakom att sätta in fritidshem i skolans verksamhet var att man skulle få en gemensam syn på elevernas lärande och utveckling (Fritidshem, 2004).

Enligt Pihlgren (2011) finns det en mängd olika definitioner som ges begreppet ”fritidshem” Fri- tid menas och antyds den fria tiden som inte är planerad eller på ett och annat sätt är strukturerad. Fritidshem är en fri verksamhet där eleverna kan välja vad de vill göra. Därav erbjuds en meningsfull fritid. Det informella kan beroende på hur aktiviteterna är formade gå

mot ett formellt lärande, även i fritidshem. Med formellt lärande menar vi regler som hör aktiviteten till.

2.3 Styrning i fritidshemmet

Skolans verksamhet styrs av grundskoleförordning och skollag (SFS, 2010:800), statliga förordningar som ligger till grund för beslut om skolans organisation. Viljeinriktningen i dessa dokument finns uttryckta i läroplan för grundskola, förskoleklass och fritidshem (Skolverket, 2011).

Pihlgren (2011) skriver i sin bok *Fritidshemmet* att:

”Dokumentet uttrycker tydliga kvalitativa mål att uppnå såväl i kunskaper som i värdegrund. Skolan lyder också under ett kommunalt styre där de folkvalda politikerna lägger en del av grunden för verksamheten bland annat genom tilldelning av ekonomiska medel. Även kommunala politiska styrdokument anger inriktning för verksamheten, och beskriver hur man vill att kvalitén ska utvecklas och vilka mål som ska uppnås” (Pihlgren, 2011 s. 51).

I skollagen (SFS, 2010:800) står det bland annat att fritidshemmet ska komplettera utbildningen i skolan. Det står också att fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda eleverna en meningsfull fritid. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Skolverket (2011) tar vidare upp att eleverna:

”Kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud, använda modern teknik som ett verktyg för kunskapsökande, kommunikation, skapande och lärande” (Skolverket, 2011 s.14).

Skolverket (2011) tar även upp vikten av att elever i fritidshem ska ges förutsättningar för att utveckla sitt lärande, skapande, kommunikation och förståelse av olika läroformer. Eleverna ska genom förutsättningarna utveckla metoder för att söka information från exempelvis internet.

Allmänna råd (Skolverket, 2014) tar upp vikten av att alla som arbetar i skolan ska främja elevernas förmåga att söka kunskap och utveckla sitt lärande. Bland annat anges det att eleverna ska ta ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön. Det står även att lärare i fritidshem ska utgå från att eleverna kan och vill ta personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i fritidshemmet. Alla elever ska få ett konkret inflytande över fritidshemmets arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt av elevernas egen mognad. Läraren i fritidshem ska också tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen så att eleverna förbereds gällande delaktighet, med ansvar för de rättigheter och skyldigheter som präglas i det demokratiska samhälle som vi idag lever i (Skolverket, 2014). För att koppla detta till vår studie som vi gjort så kan vi se att elever tar ansvar och har ett inflytande över de digitala verktygen och dess användning. Vi kan även se att fritidshemmen vi har observerat har ett tillvägagångssätt som motiverar eleverna till att våga ta egna initiativ gällande IKT.

Som blivande grundlärare med inriktning mot fritidshem är vårt uppdrag att se till varje elevs behov av lärande, omsorg, fritid och aktivitet. Samtidigt som kvaliteter ska utvecklas i verksamheten så att styrdokumentet uppfylls.

Pihlgren (2011) belyser lärarna i fritidshem vars kunskap och kompetens också är en viktig del i verksamhetens utveckling och kvalitet. Man ska ta tillvara på fritidslärares kompetenser. För att koppla detta till IKT-användning så ska fritidsverksamheten erbjuda eleverna rekreation, en meningsfull fritid och stimulans till elevernas lärande och utveckling. IKT är en bra aktivitet för att stimulera och lära eleverna i andra situationer än de som skoltiden erbjuder. Det handlar för lärarna i fritidshem om att skapa aktiviteter och situationer där elevernas sinne utmanas och utvecklas.

2.4 IKT på fritidshemmet

Det digitala verktyget används idag allt mer i skolvärlden. Som det diskuteras om i Malmsten och Hedlund (2012):s artikel *IKT på fritidshem- ett socialt och kulturellt fenomen*, så anser vi att det krävs vägledning framför allt från skolverksamheten då detta allt mer blir ett dominerande redskap.

Artikeln handlar om att fritidsverksamheten ska bearbeta och förstå upplevelser kring digitala verktyg, exempelvis IKT. Samt hur IKT ger möjlighet till samtal kring de digitala verktygen och dess funktion i lärande och utveckling (Malmsten & Hedlund, 2013).

Att erbjuda IKT-aktiviteter i fritidsverksamheten innebär att fritidslärarna kan hjälpa eleverna till socialisation oavsett om samspelet sker genom IKT eller inte.

Malmsten och Hedlund (2013) menar på att eleverna tar del utav de IKT verktyg som skolan erbjuder och att detta möjliggör för lärandet i både i skolan och på fritidshemmet. Detta i sin tur leder till att lärandeverktyg IKT ses som ett strategiskt verktyg.

Som grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem är det viktigt att man arbetar med IKT och digitala verktyg för att bygga upp elevernas kompetens. Samt att man skapar en god arbetsmiljö. Här anser vi skribenter att de fritidslärare som kontinuerligt fortbildar sig, har en större chans att utveckla både elevernas och sin egen kompetens gällande IKT som ett digitalt verktyg.

I Malmsten och Hedlunds artikel lyfts olika typer av aktiviteter med IKT fram. Exempelvis lyfter Malmsten och Hedlund (2013) fram att kommunikation och information är en viktig del utav den digitala världen. Malmsten och Hedlund (2013) diskuterar även bilden av hur den virtuella världen och bilden av hur verkligheten fungerar, samt hur man genom IKT socialiserar sig i dessa olika världar. Eleverna i artikeln har testat och värderat sina egna åsikter samt andra elevers åsikter och därmed fått möjligheten att individuellt förstå om vad som kan vara rimligt eller etiskt användbart gällande IKT.

Malmsten och Hedlund (2013) tar även upp förmågor om att social kompetens, kreativitet och samarbetsförmåga i framtiden kommer att efterfrågas. Intentionen med artikeln var att eleverna skulle bli mer medvetna om att IKT möjligheter fanns i fritidsverksamheten och att om IKT efterfrågades så är det viktigt att det användes. Ett exempel som vi upplevt under vår verksamhetsförlagda utbildning är att elever använder sig utav olika spel för att förstå hur en fiktiv rollkaraktär ser ut och utifrån detta, förstå att man inte kan se ut som en rollkaraktär på verkligt sätt. Det är då den fiktiva rollkaraktären förstås som en påhittad figur. Ett annat exempel kan vara att man som elev utifrån det digitala verktyget kan använda sig utav praktiska aktiviteter, så som vid inspiration till pärlplattor och mönster.

3 Tidigare forskning

Med tidigare forskning kommer vi bland annat att behandla introduktionen av IKT i undervisningssammanhang, hur kompetensen kring digitala verktyg ser ut i skolan och hur verktygen används i fritidsverksamheter. Vi fördjupar oss också i hur IKT erbjuder lärande till elever. Vi kommer även att diskutera om hur eleverna socialiseras med varandra utifrån förutsättningarna rörande IKT-aktiviteterna i fritidsverksamheter. Varför vi valt att ta upp just detta är för att läsaren ska få en inblick i hur den tidigare forskningen har sett ut, samt få en förståelse kring IKT: s framväxt i samhället.

I det tidigare kapitlet presenterades hur IKT beskrivs i olika typer av policydokument som relaterar till fritidshemmets verksamhet. I detta kapitel har vi för avsikt att redogöra för relevant litteratur i forskning och dokumenterad beprövad erfarenhet som intresserat sig för frågor kring hur IKT kan användas på fritidshemmet.

Inledningsvis redogör vi för interaktionen av IKT i undervisningssammanhang. Detta för att läsaren ska få en större förståelse kring vårt val utav problemområde. Därefter presenteras kompetens kring IKT, fritidshem som verksamhet, IKT och elevers lärande, socialisationsprocesser och elevers förutsättningar för IKT på fritidshem. Avslutningsvis tar vi upp hur man kan arbeta med IKT för elever.

3.1 Introduktionen av IKT i undervisningssammanhang

Riis (2011) skriver i sin artikel att under 1900-talet kom den digital användning att förekomma i undervisningssammanhang. Under denna tid introducerades också informations- och kommunikationsteknologi (IKT) i skolan, vilket ledde till att eleverna fick lära sig allt mer om digitala verktyg. Vid 1993 var elevantalet per digitalt verktyg cirka tjugofem. Men vid 1999 så sänktes siffran till cirka tio elever per digitalt verktyg i grundskolan och till fem elever per digitalt verktyg i gymnasieskolan. Vid 2012 hade nära två hundra svenska kommuner infört eller planerat att införa minst ett digitalt verktyg per elev i minst en av kommunernas skolor (Riis, 2011).

Vid slutet på 1990-talet så infördes ett fjärde motiv, IT som generell drivkraft för förändring inom skolvärlden. Internets genombrott kom i mitten på 1990-talet. Vilket innebar att kommunikativa funktioner hos IT och IKT kunde sättas i fokus. Riis (2011) beskriver i sin artikel att IKT är som en kanal för kommunikation. Vid 1990-talets slut accepterades också IKT i skolverksamheten med digitala verktyg som inslag. Detta innebar att de digitala verktygen fick utnyttjas även i fritidsverksamheten (Riis, 2011).

Riis (2011) menar på att motiven för digital användning i skolan och i dess undervisning har varierat under skolans alla år. Under tidigt 1980-tal framhölls det att digitala verktyg användes som nyckeln till den demokratiska styrningen. Mot slutet av 1980-talet ändrades motivet. De motiv Riis (2011) anger är: nyckeln till demokratisk styrning, förberedelse inför arbetslivet, förbättra lärandet samt drivkraft för förändringar inom skolvärlden.

3.2 Digital kompetens

Lindström (2012) uttrycker i en artikel från Pedagogiska magasinet att vi individer är omgivna av digital kompetens, i och med att vi idag växer upp i en medieekologi där digitala verktyg är närvarande. I de flesta barn och ungdomars liv ingår digitala verktyg som en naturlig del. I och med satsningar runt om i landet införs allt mer digitala medier i skolverksamheten. Förhoppningen är att digitala verktyg kommer in skolan och förändrar undervisningen. Att undervisningen digitaliseras innebär inte att den nödvändigtvis reformeras ur grundläggande avseenden. Lärandet och kompetensen utav de digitala verktygen har en stark koppling till hur elever använder de resurser som digitala verktyg kan medföra. Hur eleverna sedan löser olika problem kan bero på hur stort problemet är, beroende på samspelet mellan elevernas intellektuella resurser om materiella och symboliska redskap. Filosofen Vygotskij uttrycker det som att elevernas tänkande medieras.

Lindström (2012) menar att med digitala verktyg uttrycker människor sina erfarenheter, kunskaper samt föreställningar inom exempelvis bild, film och ljud. Med dessa utgångspunkter uppstår frågor om vilka ämnesområden som passar digitala verktyg bäst. Det innebär att användningen av digitala verktyg bildar vissa typer av kunskaper medan färdighet blir mindre relevanta. Detta i sin tur sätter krav på olika typer av kompetenser.

Lindström (2012) beskriver den digitala kompetensen som en av människornas mest generella kompetenser, om man talar om viktiga framtidskompetenser. Andra viktiga kompetenser är bland annat kreativitet, samarbetsförmåga, språklig och kulturell kompetens samt kritiskt tänkande. Sådana slag av generella kompetenser är övergripande kunskapsdomäner som också är knutna till kunskaper inom specifika kunskapsdomäner (Lindström, 2012). Skolans läroplan (Skolverket, 2011) tar upp bland annat att:

”Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare” (Skolverket, 2011, s. 9).

Lindström (2012) menar att utvecklandet av fritids handlar om utveckling av undervisning samt lärares kompetensutveckling. I första hand handlar det inte om hur man ska använda sig utav digitala verktyg, utan om att utforma skolan så att undervisningen stödjer elevernas utveckling av de kunskaper och färdigheter som framtiden kräver, och där digitala teknologier är integrerade.

Hylén (2011) menar att genom användning av digitala verktyg kan man kritiskt men också säkert använda samhällets teknik på fritidshem, för att på olika sätt kommunicera. Användningen utav IKT är för att hämta och producera lärande samt för att kommunicera på ett så bra sätt som möjligt i grupper. Man kan också använda sig utav andra digitala hjälpmedel i det digitala verktyget, så som lexikon och stavningsprogram för att utveckla lärandet i språk och uttryck.

Begreppet ”digital kompetens” är något som lyfts fram i Jan Hyléns bok *Digitalisering av skolan*. I boken lyfter Hylén (2011) fram kunskaper som kan behövas i dagens och i morgondagens skola, arbetsliv och samhälle. I dagens skola går det inte längre att resonera om hur skolans olika verksamheter ska använda sig utav digitala verktyg. Resonemang om på

vilket sätt de digitala verktygen på bästa sätt stödjer elevernas lärande bör dock resoneras om i skolans verksamheter.

3.3 IKT och elevers lärande

Säljö (2005) lyfter fram lärandet och hur det lever vidare samt erfarenheter som individer delar emellan varandra. Han tar även upp den sekundära socialisationen och menar på att miljöer som skola och fritidshem har, har en allt större roll för elevens lärande och utveckling. Genom att lära så samlar man kunskaper och färdigheter men också tillgodogör delar av samhället. Genom att förära färdigheter som eleven utvecklas till och genom detta blir eleverna kulturella varelser med olika förmågor.

3.3.1 Socialisationsprocesser

Malmsten och Hedlund (2013) talar om vikten av att kontinuerligt arbeta med sociala medier och digitala verktyg som uppfyller delar av funktioner där elevernas vardagsliv och kultur involveras. Fritidslärarna har ett ständigt uppdrag att dagligen uppdatera det som är aktuellt inom mediaområdet.

Enligt Malmsten och Hedlund (2013) så utvecklar eleverna särskilda arenor där inkludering bildas. Det vill säga någon eller några som förmedlar hur eller vilka digitala verktyg som får användas för exempelvis spel, appar och till kommunikation. Med detta sagt ser man att elever som till en början haft svårt med samspel och kommunikation med andra elever, har idag under skol- och fritidstid betydligt lättare att ingå i olika socialisationsprocesser tillsammans med andra elever. På grund av det arbete som läggs på IKT i skolans verksamhet.

3.4 IKT för elever

Enligt Brodin och Lindstrand (2007) så utvecklar eleverna kontinuerligt sina kunskaper kring teknikanvändning. Enligt Brodin och Lindstrand lever vi idag i en värld som historiskt sätt skiljer sig från andra skeden i historien. Den kommunikativa aspekten av tekniken framträder allt mer i vår tid, där våra dagliga möten och dialoger mellan oss individer rör digitala verktyg. Denna artefakt hjälper exempelvis elever till utvecklad kunskap om studier i olika kunskapsämnen i skolan.

Enligt Brodin och Lindstrand (2007) så använder skolverksamheten det digitala verktyget som ett lärandeverktyg som syftar till att utveckla kunskap hos eleverna. Det digitala verktyget ses även som ett verktyg för kommunikativt lärande. Med det menar Brodin och Lindstrand att det kommunikativa skall användas ömsesidigt av alla inom skolans verksamhet. Det digitala verktyget som kommunikativredskap kräver framförallt god kompetens hos lärarna men också hos eleverna.

Enligt Carlsson (2010) är unga individers kunskap om vilka risker och möjligheter kring dagens moderna teknologi betydligt bättre än de vuxnas kunskap om teknologi. Vårt demokratiska samhälle och vårt mediekunniga samhälle kräver idag mycket kunskap om media och digitala verktygs användning. Carlsson nämner också att dagens elever kallas för den kreativa generationen. Detta är något som Peterson (2014) är kritiskt till då hon diskuterar om hur olika det kan vara bland elevers digitala kompetens, trots att vi lever i en digitaliserad värld.

Peterson (2014) diskuterar om hur forskare menar att Holloway och Valentines begrepp ”boosters” och ”debunkers”. Dessa begrepp kan inte översättas på svenska. Man kanske fritt skulle kunna tolka och beskriva innebörden av dem som ”entusiastiska förespråkare” och ”skeptiska sanningssägare”. Den entusiastiska förespråkaren som på ett eller annat sätt hyllar elevernas kompetens och kunskap av teknologi som ses vara vår framtid. De skeptiska sanningssägarna är de som tycker att teknologin sätter elevernas emotionella hälsa i fara. Med detta menar Peterson att det finns elever med olika färdigheter och förmågor rörande IKT och de digitala verktygen.

4 Teoretisk utgångspunkt

I vår studie utgår vi från det sociokulturella perspektivet. Vi har valt att både beskriva det sociokulturella perspektivet samt koppla det till vår studie. Inledningsvis kommer vi att diskutera själva perspektivet och vad det innebär. Slutligen kommer vi att koppla vidare lärandet i samspelet mellan eleverna. Det sociokulturella perspektivet kommer också att återkopplas till IKT- användning.

4.1 Sociokulturellt perspektiv på lärande

Både Säljö (2012) och Strandberg (2006) talar om den ryske pedagogen och filosofen Vygotskij och hur Vygotskij la vikten på den sociala miljön. Samt hur elevernas utveckling påverkas av miljön som den vuxit upp i. Strandberg (2006) beskriver Vygotskijs teori som sociokulturell inriktning, samt att Vygotskij menar på att det är vad människan genom sina erfarenheter skapar tillsammans med andra, som är grunden för människans lärande. På så sätt skapas förutsättningar för det inre lärandet. Både Säljö och Strandberg menar att vi använder oss av sociala aktiviteter i sökandet av kunskap och att det resulterar till lärande.

Säljö (2012) menar på att ett Sociokulturellt perspektiv på lärande har sitt ursprung i Vygotskijs idéer om lärande och utveckling, samt språkets betydelse för detta. Vygotskij var intresserad av människors utveckling ur ett biologiskt och sociokulturellt perspektiv. Han ville se hur dessa utsträckningar sammanverkade. Det sociokulturella perspektivet ur ett lärande perspektiv, handlar om hur individer utvecklar sina kulturella förmågor som exempelvis läsa, räkna och lösa problem.

Säljö (2012) menar även på att Vygotskij illustrerar ”appropriera” det vill säga hur man tar till sig kunskap och hur man använder sig utav medierade redskap. Dessa redskap använder vi individer när vi förstår omvärlden och agerar i den. Säljö (2012) menar även på att vi individer också kan använda oss utav två redskap enligt Vygotskij, det språkliga och det materiella. Dessa redskap är goda tillvägagångssätt i kommunikation. Med det språkliga redskapet menar Vygotskij att utveckling sker inom de kulturella gemenskaperna. Genom att språket är vår partner i det mesta vi gör, menar Vygotskij att det är i kommunikation vi tar till oss kunskap. På så sätt formas tänkande och förmågan att kommunikativt komma ihåg estetiska sätt att uttrycka oss på.

Appropriering beskriver och förstår lärandet i den sociokulturella traditionen, exempelvis hur vi människor lär oss användningen utav digitala verktyg eller hur vi lär oss att cykla. Enligt Vygotskijs teori är individen kontinuerligt under utveckling. Individen har olika möjligheter att ta till sig kunskap i olika lärandesituationer. Utveckling är alltså något som individer ägnar sig åt på olika sätt. De är så att säga individens naturliga medgivande.

Enligt Säljö (2012) var ett av Vygotskijs mest bekanta begrepp är den proximala utvecklingszonen. Den proximala utvecklingszonen hänger samman med hur Vygotskij och den övriga världen ser på lärande och utveckling som en ständigt pågående process. Vygotskij menar här på att elevernas utveckling kontinuerligt sker i samband med den fortlöpande interaktionen mellan eleverna. Vygotskij intresserade sig särskilt för vad eleverna själva kunde lära sig

4.2 IKT som lärande och kulturellt redskap

Säljö (2005) tar i boken *Lärande och kulturella redskap* upp att han har för avsikt att skapa förståelse för hur lärandet organiseras och hur de förändras hos individen. Säljö menar på att människan är en kommunicerande och kulturbyggande varelse. Säljö tar även upp förmågan att bygga upp erfarenheter individer sinsemellan och därmed delar eleverna med sig till nya generationer.

Syftet med Säljö's bok är att lyfta fram lärandet och hur det lever vidare. Säljö tar även upp den sekundära socialisationen och menar på att de miljöer som skola och fritidshem har, får en allt större roll för elevens lärande och utveckling. Genom att eleverna lär sig, så samlar de ständigt nya kunskaper och färdigheter.

Säljö (2005) talar också om kommunikation och om hur kommunikationen skapar mening i kunskaper, som sedan ska komplettera varandra. På så sätt lever elevernas färdigheter vidare i skolans verksamheter. Det digitala verktyget i fritidsverksamheten är ett kulturellt redskap där eleverna får lära sig att använda IKT och därigenom ta del av samhällets sammanförande erfarenheter. På så sätt ökar människor sina förmågor att kommunicera, vilket bidrar till ökad information och erfarenheter kring vårt samhälle. Lärandet i denna bemärkelse blir då ett minne i det sociokulturella perspektivet.

Klerfelt och Haglund (2011) menar på att fritidshemmet är en informell lärande verksamhet, därav att eleverna har ett fritt val av att använda sig utav olika verktyg i verksamheten. Klerfelt och Haglund menar också på att informellt lärande är motsatten till det formella lärandet. Det formella lärandet rör mer skoltiden, medan det informella lärandet är utanför skolan. Majoriteten av fritidsaktiviteterna sker under det informella lärandet, i och med det informella lärandet behöver fritidsläraren inte ha någon speciell avsikt att lära, jämfört med en det formella lärandet. Något som utmärker det informella lärandet är vikten av frivillighet. En del informella lärandesituationer har direkt demokrati som möjlighet. Med det menar Klerfelt och Haglund att deltagarna får sina röster hörda och kan genom det ta snabba beslut för verksamhetens aktiviteter.

Klerfelt och Haglund (2011) talar även om konceptuellt lärande, som belyser vad vi lär oss om exempelvis, digitala verktyg och dess funktion. Ett annat lärande är de procedurella lärandet då, individer kan utöva olika typer av aktiviteter genom IKT. Exempel på detta kan vara skriv- och läsning. Lärandet handlar alltså om hur man övar sig i användning utav olika verktyg och på så sätt lär sig att använda verktygen på skickliga sätt. På så sätt menar Klerfelt och Haglund att eleverna är fria och att de ska utföra olika handlingar på ett mer implicit lärande. Detta lärande sker när eleven lär sig utan att riktigt vara medvetna om det.

Sammanfattningsvis riktar sig det sociokulturella perspektivet på lärandets fokus och på hur elever lär sig i sociala sammanhang. Vi skribenter anser att det sociokulturella perspektivet kommer att ge oss den hjälpen vi behöver för att kunna tolka intervjuerna och observationerna. Vi studenter anser att det sociokulturella perspektivet kommer att vara ett ytterst bra perspektiv i hjälp till att finna goda resultat och analyser i vår studie. Detta perspektiv anser vi ska kunna ge oss ett bra tillvägagångssätt för tolkning av det empiriska materialet.

5 Design och metod

De metoder vi använt oss utav i vår studie är observationer i fritidsverksamheter samt intervjuer med lärare i fritidshem. Metoderna har genomförts på tre olika skolor, Varav en av skolorna erbjöd telefonintervju. Två av skolorna låg i Västra Götaland och en i Halland. I relation till varför vi valt just olika skolor och två olika län, beror på att vi ville få en bredare empiri. Intervjuerna skedde i samband med avslutade observationer.

Som vi tidigare redogjort är vi intresserade av att se hur fritidslärarna arbetar med IKT-aktiviteter. Syfte är att läsaren ska få en fördjupad redogörelse om hur IKT på olika sätt används i fritidsverksamheter. I detta kapitel kommer vi att redogöra för studiens design och metod.

5.1 Val av metod

Stukat (2005) belyser i sin bok *Att genomföra examensarbete inom utbildningsvetenskap* att forskningsproblemet ska styra metodvalet. Syftet med vår studie var att se hur lärare i fritidshem arbetar med IKT-aktiviteter i den pedagogiska verksamheten. Fokus låg på att få fram information om hur IKT-aktiviteterna såg ut på fritidshemmen.

Ahrne och Svensson (2014) tar upp den kvalitativa metoden som en bra metod för att få fram god empiri. Enligt Ahrne och Svensson så syftar den kvalitativa metoden till att få in en bra kvalitet för att på bästa sätt få fram den korrekta och viktigaste empirin. Ahrne och Svensson menar även på att denna metod syftar till att få in det bäst empiriska materialet, som ska hjälpa till vid forskningsändamålet. Ahrne och Svensson menar att kvalitativ metod inom det samhällsvetenskapliga är ett arbetssätt som förenar forskaren i den sociala verkligheten som analyseras. Datainsamling och analys sker samtidigt i växelverkan som forskaren försöker fånga människornas handlingar och handlingars innebörd. Enligt Ahrne och Svensson så innebär kvalitativa frågor något som besvaras som vad, varför eller på vilket sätt.

Kopplar vi detta till vår forskningsfråga och empiriska studie så kan ett exempel på detta vara: Hur arbetar personal på fritidshem med IKT-aktiviteter i fritidsverksamheten? Vilket kan innebära att eleverna oftast arbetar på individnivå eller i mindre grupper. Det handlar alltså för oss skribenter om att tolka verkligheten. Vi har därför valt att använda oss utav kvalitativ metod för att beskriva och förstå hur fritidslärarna arbetar med IKT.

5.1.1 Semistrukturerad intervju

När det kommer till olika typer av forskningsintervjuer, finns det olika strategier där informanterna får olika utrymmen och detta är något som Stukat (2005) redogör för i sin bok.

Vi har valt semistrukturerad intervju där informantens avsikt varit att täcka vissa delar av ämnesområdet. Stukat (2005) belyser också att semistrukturerade intervjuer innebär att man ställer frågor till olika informanter för att få en så god empiri som möjligt. Denna typ av tillvägagångssätt visar också på att man kan ställa liknande frågor till olika informanter, och sedan få olika svar beroende på hur verksamheten ser ut.

5.1.2 Observation

Vi har valt att observera elevers samspel och hur lärarna i fritidshem arbetar med IKT-aktiviteter för att skapa interaktion mellan eleverna (Säljö, 2012). Med det menar vi att vi har gått in med inställningen på att vi ska fokusera på specifika delar. Vi har valt att genomföra observationer för att se hur fritidslärarna agerar i elevgrupper där IKT-aktiviteter används, samt få en bild av hur elevgruppen utövar sin IKT kunskap på exempelvis Ipads och datorer. Under observationen valde vi att titta på bland annat hur eleverna använde sig utav de digitala verktyg samt hur fritidslärarna genomförde IKT-aktiviteten (Ahrne & Svensson, 2014). Förhoppningen var att observationerna skulle ge god empiri och en fördjupad självförståelse från oss studenters sida kring IKT-aktiviteter på fritidshemmen.

5.2 Urval

Ahrne och Svensson (2014) tar upp frågeställningar som kallas för *snöbollsurval* vilket går ut på att man som intervjuare inleder intervjun med personer som man fått vetskap om. Detta förklaras på följande sätt: Personerna man intervjuar är informanter som man blir tilldelade då man kontakter en verksamhet och som har upplysningar eller erfarenheter gällande det aktuella ämnet.

Vårt syfte har varit att se hur IKT-aktiviteter används i fritidsverksamheten. Förhoppningen med urvalet var att få bra insyn på hur fritidsverksamheter arbetar med IKT-aktiviteter, för att få en förberedelse inför vår framtida yrkesutövning.

Vid val av urval till intervjuer valde vi som vi tidigare nämnt att använda oss utav snöbollsurval. Vårt urval av tillvägagångssätt, frågor och fritidshem som vi valt att observera och intervjuar har under studiens gång svarat på de huvudfrågor som vi haft. Detta har tillfört studien god empiri som hjälpt oss att analysera och diskutera ämnesområdet. Vi anser att vårt urval har varit till god hjälp för er läsare och att ni har fått en förståelse kring syftet med IKT-användning i fritidsverksamheten. Intervjuerna har skett i fritidsverksamheter med fritidslärare som arbetar med IKT för att få en syn på hur IKT-aktiviteterna kan gå till. Observationerna skedde med elever som utövade IKT-aktiviteterna.

5.3 Genomförande

Vi valde i vår studie att ta kontakt med fritidshem som arbetade med IKT. Till en början hade vi två fritidshem som vi intervjuade och observerade, men i brist på material kring intervjuerna, tog vi kontakt med ytterligare ett fritidshem där vi intervjuade via telefon. För att få en lite större bild av hur man arbetar med IKT på fritidshem valde vi dessutom att titta på olika län. Både Västra Götaland och Halland. Detta för att få en bredare bild av hur man arbetar med IKT och digitala verktyg. Vi fick tillslut tag på sammanlagt sju informanter som var verksamma i fritidsverksamheter.

För att få kontakt med fritidsverksamheterna, fick vi både ringa och maila. Vi fick klartecken av två verksamheter angående besök, medan det tredje fritidshemmet gjorde klart för endast en telefonintervju. Efter att vi fått klartecken kring besök utav två skolor, skickade vi iväg tillståndslappar till elevernas vårdnadshavare. Därav tog vår studie fart och vi kunde påbörja genomförandet av studien.

Alla våra intervjuer och observationer har skett i fritidsverksamheter, där IKT på ett eller annat sätt är en del av verksamheten. Våra intervjuer har genomförts vid sju olika tillfällen både i och utanför fritidsverksamheten med fritidslärare och en barnskötare i åldrarna 25 till 50år. Informanterna har i förväg informerats om vårt examensarbete och våra forskningsfrågor. Information om syftet med vårt arbete har informerats till samtliga informanter. Vi har även varit tydliga med att informanterna kommer att vara anonyma i arbetet med vårt examensarbete. De elever som vi observerade var i åldrarna 7 och 9år.

I intervjuerna så fördes våra frågor i ett så att säga samtal, för att på bästa sätt få in god empiri. Intervjuerna pågick i cirka 30 minuter och observationerna pågick under IKT-aktiviteter som pågick under cirka 50 minuter. Samtliga intervjuer och observationer antecknades och sedan transkriberades på datorn.

5.4 Empiriskt material

Här nedan följer olika tabeller av utdrag från informanter och observationer av elever. Här kommer ni på ett konkret sätt att få se exempel på hur det kan se ut i olika fritidsverksamheter som arbetar med IKT.

5.4.1 Intervjuer

Vi har på de olika fritidshemmen intervjuat sex olika lärare i fritidshem och en barnskötare som arbetar på fritids. Varje intervju tog omkring 20-40 minuter. Efter intervjuerna har vi sammanställt informanternas svar.

Tabell 1 Översikt över genomförda intervjuer

Lärare i fritidshem	Fritidshem	Samtal i minuter	Ålder
Anna	A	30minuter	25
Jimmy	A	30minuter	36
Lisa	B	35minuter	50
Lena	B	40minuter	38
Jonas	C	30minuter	28
Karl	C	20minuter	38
Stina (barnskötare)	C	25minuter	42

Intervjuerna genomfördes i anslutning till observationerna. Intervjuerna som gjorts på de tre olika fritidshemmen har en sammanlagt tid på 210 minuter.

5.4.2 Observationer

Observationerna skedde på fritidshemmen B och C i samband med att vi intervjuat. Varje observation skedde med cirka 10 elever per observationstillfälle. Observationerna skedde under en tid på cirka 45-60 minuter.

Tabell 2 Översikt över genomförda observationer

Antal elever	Fritidshem	Observation minuter	Åldrar
9	B	60minuter	7
8	C	45minuter	9

Under observationen på fritidshem B hade alla elever IKT, men 9 av dem valde vi att observera då det endast var från de 9 vi fått tillstånd av vårdnadshavarna till observation. På fritidshem C plockade fritidsläraren upp den grupp av elever som fått tillstånd av vårdnadshavarna att vara med.

5.4.3 Empirisk kontext

Vi har samlat in vårt empiriska material från tre fritidshem. Fritidshem A finns beläget i Göteborgsområdet och har en fritidsverksamhet med cirka 70 elever per fritidsavdelning. Resultatet från fritidshem A är ett resultat som är sammanfattat på två intervjuer över telefon med fritidslärarna Anna och Jimmy som är verksamma på skolan. Det finns tre fritidshem på skolan.

Fritidshem B är också beläget i Göteborgsområdet. På fritids är 70 elever inskrivna per fritidsavdelning upp till årskurs 3, vid årskurs 4 så går eleverna till något som kallas fritidsklubben. Resultatet från Fritidshem B bygger på en sammanfattning av två intervjuer med fritidslärarna Lisa och Lena. De arbetar kontinuerligt med IKT 4 av 5 skoldagar. Fritidshemmet de arbetar på är ett av fyra fritidshem på skolan.

Fritidshem C finns i Hallandsområdet. Intervjuernas resultat bygger på tre sammanfattade intervjuer med fritidslärarna Jonas, Karl och barnskötaren Stina. De arbetar med IKT mestadels på skoltid men försöker att få in det på fritids så mycket de kan. Fritidshemmet tillhör en skola som har två fritidsavdelningar och de är cirka 50 elever inskrivna per fritidsavdelning.

5.4.4 Studiens tillförlighet

De elever och lärare i fritidshem som har deltagit i fokusgrupperna har fått fullständig information om syftet med vår studie så som både Ahrne och Svensson (2014) och Vetenskapsrådet (1990) belyser. Med detta har även vad studien ska användas till, medförts som information. För oss studenter har det varit viktigt som intervjuare och observatörer, att se till att lyssna samt se oss omkring för att få en så god empiri som möjligt. Detta för att skapa en förståelse kring användningen av digitala verktyg under IKT-aktiviteterna.

Ahrne och Svensson (2014) belyser vikten av att vi som har intervjuat i studien ska själva ha valt att göra en generell bild utav informanternas förståelse samt observationerna av eleverna. För att på så sätt skapas ett perspektiv som är mer generellt än den enskildes uttalanden. Ahrne och Svensson tar också upp vikten av tillförlighet som ett viktigt moment i ett

examensarbete där man under olika steg undersöker materialet man samlat in utifrån de urval man som forskare har gjort. På så sätt känns undersökningen trovärdig.

Våra metoder i detta examensarbete är intervjuer med informanter och observationer med elever på fritidshem. Vi valde dessa metoder för att vi verkligen ville se hur eleverna på olika sätt diskuterar med varandra utifrån det digitala verktyget som ett läromedel, samt att få en syn på hur lärare i fritidshem ser på IKT och dess användningsområden. Dessa metoder använde vi dels för att de skulle ge oss som blivande grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem kännedom om IKT och dels hur de används i olika fritidsverksamheter.

När vi transkriberat det empiriska materialet så gick vi igenom detta tillsammans och sammanställde resultatet. Det resultat vi fått fram visar på hur man generellt arbetar med IKT på de olika fritidsverksamheterna. Det som gör det generaliseringsbart är sättet vi har tittat på materialet och sammanställt det. Materialet har genomförts i följande steg: Intervju, observation, transkribering, sammanställning.

5.5 Etiska förhållningssätt

Det etiska perspektivet är av betydelse för många av de frågor som tas upp i skolan. Perspektivet ska präglade skolans verksamhet för att ge grund för och främja elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden (Skolverket, 2011). De personer som har deltagit i vår studie hade rätt till självbestämelse kring sin egna medverkan. Vi har varit tydliga med att personuppgifterna ska förvaras på det sätt att obehöriga inte kan ta del av deras uppgifter. Den empirin vi fått in kommer endast att användas för forskningsändamål.

De grundläggande individsskyddskravet kan konkretiseras i fyra allmänna huvudkrav på forskning. Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 1990). Enligt Vetenskapsrådet (1990) ska informationskravet identifiera forskarens krav på att informera forskningsuppdragets syfte. Samtyckeskravet beskriver deltagarens rätt att bestämma över sin egen medverkan. Konfidentialitetskravet tar upp kravet på forskares uppgifter om i hur deltagarna i en undersökning ska förvaras. Uppgifter och personuppgifter ska lagras så att obehöriga ej kan ta del av underlaget. Nyttjandekravet beskriver i sin tur hur insamlade uppgifter om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål.

Ett etiskt förhållningssätt krävs för fritidslärares yrkesroll, för att dels planera IKT undervisningen på fritids men också respektera eleverna på privat plan. Förhållningssättet hjälper fritidslärare att balansera de konsekvenser och risker som kan framkomma. Detta är något som ska spegla vår yrkesutövning. Eftersom att lärare på skolor runt om i landet utgår från styrdokumentet och läroplanen, vet man att läraren/fritidsläraren ska se till individen och forma verksamheten så att den är anpassad till eleverna både i klassrummet och på fritidshemmet. Som fritidslärare måste man kunna anpassa IKT-aktiviteterna i fritidsverksamheten så att alla elever känner sig välkomna. Därav att man utgår från elevernas behov och tidigare erfarenheter.

6 Resultat och analys

Resultaten presenteras utifrån de olika fritidshemmen som vi har besökt och utifrån intervjuer vi har gjort över telefon. Vi har valt att presentera intervjuerna som vi i samtal med fritidslärarna har gjort, samt observationerna från Fritidshem B och C, då det enbart har gjorts intervjuer med fritidshem A. Genom dessa intervjuer och observationer är förhoppningen att IKT-aktiviteterna beskrivs, samt hur de olika fritidshemmen arbetar för att aktivt genomföra IKT-aktiviteter. Våra förväntningar har varit att intervjuerna och observationerna ska ha gett svar på de frågeställningar som studien bygger på. Namnen på de intervjuade och observerade är som vi tidigare nämnt fiktiva.

6.1 Tema 1 Motivation, organisation och funktion med IKT

De fritidshemmen som vi har besökt erbjuder IKT-aktiviteter till eleverna för att utveckla elevernas IKT kompetens och kreativitet inom området. På dessa fritidshem ansåg informanterna att deras elever själva hade motivationen och intresset för IKT. Många av fritidslärarna lyfter i intervjuerna fram att en bidragande faktor är att vissa kunskaper oftast kommer hemifrån och det är där interaktionen och samspelet mellan eleverna också föds. Även här byter eleverna erfarenheter med varandra vilket kan visa på samspel och sociokulturellt perspektiv. Exemplet nedan belyser motivationen av eleverna och är de svar vi fått av informanten.

Utdrag 1, (Fritidshem A)

INTERVJUARE: Hur motiverar ni era elever till att ha IKT-aktiviteter?

Anna: Genom att låta eleverna vara delaktiga i processen så låter vi eleverna dela med sig av sina erfarenheter. Det kan exempel handla om att en elev har hittat något intressant på internet över helgen, och vill sedan vill dela med sig av de under fritidstid.

INTERVJUARE: Hur gör ni för att vidareförmedla de eleverna gjort under exempelvis helgen?

Anna: Vi låter eleven berätta om sin erfarenhet rörande det digitala verktyget och ibland när vi har olika typer av arrangemang får elever komma med tips och förslag på hur och vad vi kan göra. För att de andra eleverna i klassen ska kunna ta del av elevernas erfarenheter så använder vi exempelvis en projektor för att alla ska kunna vara delaktiga i arbetet med, arrangemangets process.

Fritidslärarna vi intervjuat tar upp motivationen och att det är viktigt att eleverna hittar den, i och med att motivation, skapar lust att lära, samt viljan att använda sig utav digitala verktyg. En annan del av motivationen kan vara då eleverna delar med sig av sina erfarenheter till andra elever och på så sätt skapas goda förutsättningar till goda samtal och sociala samspel elever sinsemellan. Här nedanför ses ett bra exempel på hur en lärare i fritidshem uttrycker att motivation utvecklas till kunskap. Exemplet nedan är bra för att det belyser hur lärarna i fritidshem motiverar eleverna till IKT-aktiviteter

Exemplet ovan visar på hur fritidsläraren uttrycker hur viktigt det är med att ta del av andras erfarenheter, men också låta eleverna dela sina erfarenheter. Här menar Säljö (2012) att om vi tolkar detta utifrån Vygotskijs syn på lärande och utveckling, kan det kopplas till Vygotskijs

proximala utvecklingszon, där Vygotskij tar upp vikten av människor som klarar nya saker, behärskar olika färdigheter och som på så sätt kan utveckla sin kunskap till utökat lärande.

Organisationen handlar om att träna eleverna till att fungera i ett digitalt samhälle men också att exempelvis få in digitala verktygsvanor inför olika IKT-aktiviteter. När IKT-aktiviteterna organiseras samtalar man oftast om normer och värden. Det kan handla om att diskutera videoklipp, lära om webblesurs och så vidare. Ett tydligt exempel på hur de planerar och organiserar sina IKT-aktiviteter kommer här nedanför att illustreras:

Utdrag 2, (Fritidshem B)

INTERVJUARE: Hur organiserar ni era IKT-aktiviteter?

Lena: Vid varje ny terminstart har vi en samling kring IKT. Då får eleverna vara med och tycka till om hur och vad vi ska göra på våra IKT-aktiviteter. Det kan handla om hur mycket tid, vad som ska göras och etik och moral kring IKT-användning.

INTERVJUARE: Du säger att ni diskuterar etik och moral, hur gör ni de?

Lena: Vi samlar eleverna för att diskutera etik och moral och belyser frågor som exempelvis vilka spel får man spela, hur man hanterar digitala verktyg, hur man är en schyst kompis och hur man uppför sig på internet. Därav de etiska aspekterna.

I detta exempel kan vi se hur fritidsläraren Lena är engagerad i olika frågor rörande etik och moral kring IKT-användning. Vi skribenter tolkar exemplet på ett positivt sätt då Lena visar på kunskap kring området. Lindström (2012) diskuterar om en generell kompetens som han menar är den framtida kompetensen. Detta är något som även Allmänna råd lyfter fram. Enligt Skolverket (2014) ska utbildningen förmedla och förankra respekt för alla individers rättigheter samt de grundläggande demokratiska värderingarna som det svenska samhället vilar på. De som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje individs egenvärde och respekt ./ Skolans uppgift är att låta alla enskilda individer finna sina unika egenarter och därigenom kunna vägledas in i samhällslivet.

Funktionen är det pedagogiska redskapet som informanterna anser används i rätt syfte. Exempel på pedagogiska redskap kan vara datorn eller Ipaden. På de olika fritidshemmen så använder eleverna IKT-aktiviteter allt från en dag i veckan till fem dagar i veckan. IKT-aktiviteterna används både i lärande och förberedande syfte inför samhällsliv och kommande studier. Exempel på IKT-aktiviteter kan vara att man spelar in verksamheten och på så sätt bidrar både lärare i fritidshem och elever med god interaktion mellan lärare-elev, samt elev-elev. Ett utdrag på ett tydligt exempel som illustrerar detta är:

Utdrag 3, (Fritidshem C)

INTERVJUARE: Vad tycker ni att IKT-aktiviteterna fyller för funktion?

Jonas: Vi tycker det är bra att använda oss utav olika digitala verktyg därför att man kan dokumentera det man gjort med eleverna på ett roligt sätt. Och på så sätt involvera dem i aktiviteter kring IKT, då tar eleverna ansvar och så vidare.

INTERVJUARE: Hur märker ni att eleverna tar ansvar?

Jonas: Genom att elever är entusiastiska och intresserade utav aktiviteterna med exempelvis Ipaden så ser vi som arbetar med IKT-aktiviteterna att eleverna brinner för och engagerar sig i användning utav Ipad och på så sätt bidrar vi lärare i fritidshem med utvecklad kunskap inom det området.

I exemplet ovan så kan vi också se exempel på hur lärare i fritidshem engagerar sig och erbjuder roliga dokumentationsverktyg. Enligt Lindström (2012) så uttrycker individer erfarenheter och kunskap genom exempelvis bild och film. Med detta menar Lindström att användning utav det digitala verktyget vid dokumentation, blir kunskap som sedan delas med andra elever i elevgruppen. Detta utvecklar i sin tur olika typer av kompetens som utvecklas rörande dokumentation inom ramen för IKT. Här kan Lindström se att på grund av att lärarna i fritidshem erbjuder utvecklad kunskap till eleverna, utvecklas eleverna till att själva kunna dela med sig av framtida digitala konstellationer. Fritidslärarnas engagemang påverkar på så sätt eleverna positivt genom sin kompetens, vilket i slutändan leder till god kunskap både hos eleverna och fritidslärarna.

Sammanfattningsvis gav samtliga av de intervjuade fritidslärarna uttryck för att eleverna till en viss del får otillräckligt med IKT- användning och det i utgångspunkt med att informanterna tycker att eleverna bör få mer planerade IKT-aktiviteter i fritidsverksamheten. Samtliga av de vi intervjuat ansåg att IKT behöver integreras mer i den vanliga undervisningen för de tidiga åldrarna. Samtidigt som det finns en del att göra rörande IKT-aktiviteterna så vill lärarna i fritidshem inte att de ska bli ett dominerande verktyg, då det finns elever som möjligtvis kan stirra in i en skärm istället för att vara aktiva i motoriska aktiviteter. Detta kan i sin tur också leda till att viktiga delar av läroplanen och allmänna råd glöms bort, så som exempelvis den meningsfulla fritidstiden och lekens betydelse. När vi analyserat denna sammanfattning så framgår det att informanterna tycker att eleverna borde få mer IKT-användning, samt att fritidslärarna borde få mer tid till planerade IKT-aktiviteter. Informanterna belyste också vikten av att integrera skolan med fritidsverksamheten för att få en ökad förståelse kring IKT och dess användningsområden.

6.2 Tema 2 Syfte med IKT

När vi frågade lärarna i fritidshemmen vad syftet var med att organisera IKT- aktiviteter i verksamheten, uppgav majoriteten att det var för att få kunskap av de digitala verktygen och allt det medför och innebär. Nedanstående exempel illustrerar detta tydligt:

Utdrag 4, (Intervju Fritidshem A)

INTERVJUARE: Vad är syftet med era IKT-aktiviteter?

Jimmy: Att eleverna får kunskap om digitala verktyg och internet, samt sociala avsikter. Många elever som inte möts annars, kan ibland mötas vid digitala verktyg. Syftet är också att eleverna får lära sig datorers och Ipad's olika program och appar, samt förstå vad man kan ha digitala verktyg till. Kunskap är väldigt viktigt speciellt kring internet. Eleverna ska veta varför de går in på vissa sidor osv.

INTERVJUARE: Så hur motiverar ni eleverna till IKT-aktiviteter?

Jimmy: Vi låter eleverna vara delaktiga processen och vi låter eleverna dela med sig utav sina erfarenheter kring IKT. Det kan handla om sådant som eleven har upptäckt under exempelvis helgen eller något liknande.

Som i exemplet ovan menar fritidsläraren Jimmy att det är viktigt att eleverna lär sig att hantera de digitala verktygen. Det är även viktigt att kunna motivera eleverna till att kunna använda sig utav digitala verktyg. När vi ber honom utveckla sitt svar säger han: ”I och med att eleverna får erfarenheter av de digitala verktygen privat på sin fritid så är det ett tydligt exempel på hur skolan kopplas till hemmet och elevernas privatliv”. Här kan vi se kopplingen

mellan lärande och utveckling i det sociala samspelet elever sinsemellan. Om vi tolkar detta utifrån Säljö (2012):s idéer om att man lär sig i sociala sammanhang och i interaktion samt kommunikation med andra, så kan vi förstå Jimmys utsaga ovan som om att grundtanken är att användningen av IKT ska skapa sociala sammanhang och skapa delaktiga processer mellan eleverna.

Följande exempel visar på att dokumentation av verksamheten är ett viktigt tillvägagångssätt för lärande och utveckling hos eleverna. Men också hur syftet bearbetas genom att man hela tiden försöker koppla till läroplanen och allmänna råd. Detta utdrag illustrerar detta tydligt:

Utdrag 5, (Intervju Fritidshem B)

INTERVJUARE: Vad är syftet med era IKT-aktiviteter?

Lisa: Att dokumentera det vi gör på fritids och där genom att låta föräldrarna ta del av de vi gör i fritidsverksamheten. Men också att lära eleverna att få in exempelvis Ipad och andra digitala verktygsvanorna inför olika skolaktiviteter.

INTERVJUARE: Vad tycker ni att ni fritidslärare bidrar med då ni dokumenterar aktiviteterna?

Lisa: Vi tycker att vi erbjuder eleverna att gå tillbaka till de, som de har gjort tidigare. När vi dokumenterar så förevisar vi material som vi sedan kan vidareförmedla både i elevens privata syfte men också för kommande lärande.

Detta utdrag visar på att fritidslärarna vill förevisa elevernas lärande genom dokumentation. Genom dokumentationen kan både eleverna, lärarna i fritidshem och vårdnadshavarna gå tillbaka i tiden för att se vad de har gjort tidigare i fritidsverksamheten.

Vid det sista utdraget kommer ett exempel på hur man genom digital användning kan få ökad förståelse kring hur IKT-användning bidrar till kommande årskurser. Följande exempel illustrerar detta:

Utdrag 6, (Intervju Fritidshem C)

INTERVJUARE: Vad är syftet med era IKT-aktiviteter?

Karl: Att eleverna ska få ökad förståelse och vanor till olika digitala verktygs användning. Helt enkelt då en förberedelse inför kommande studier.

INTERVJUARE: Hur arbetar ni för att eleverna ska få en förberedelse inför kommande studier?

Karl: Vi gör som så att vi använder oss utav olika digitala verktyg för att eleverna ska få testa på olika aktiviteter. På så sätt utvecklas elevernas vanor och det blir som en förberedelse för kommande årskurser.

Syftet som fritidsläraren Karl tar upp handlar om att få en ökad förståelse kring vanor av olika digitala verktyg. Detta kan vi koppla till läroplanen då man som elev bör kunna använda sig utav digitala verktyg för studier i skolan och dess verksamheter.

Sammanfattningsvis visade våra analyser av vårt intervjumaterial att syftet med IKT-aktiviteter är att få kunskap av de digitala verktygen och allt det medför och innebär. IKT-aktiviteter kan innebära bland annat att eleverna lär sig om hur exempelvis Ipaden eller datorn fungerar. Det kan handla om olika program, appar, kunskap kring internet och hur man går in på olika sidor. Att dokumentera är också en viktig del, då dokumentationen är till för att

förevisa de eleverna gjort, och som lärarna i fritidshem sedan kan vidare förmedla vidare till vårdnadshavarna.

Man kan exempelvis också använda IKT för att hjälpa eleverna i ett lärande syfte. För lärarna i fritidshem är det också viktigt att eleverna bekantar sig med det digitala verktyget som de har möjlighet att använda sig utav i fritidsverksamheten. Att få kunskap om det digitala verktyget och internet, samt sociala avsikter är också ett av syftena i IKT-aktiviteterna. De elever som inte i vanliga fall kan möta andra elever kan ibland via de digitala verktygen samtala, men också möta andra elever kring de olika IKT-aktiviteterna som utövas.

6.3 Tema 3 Socialt samspel

Något som framkom i intervjuerna var att många av lärarna i fritidshem menade att eleverna blir uppmuntrade av att lära av varandra när de sitter tillsammans i grupper. Att sitta tillsammans i grupper var rent av något som majoriteten av de informanterna ansåg som viktigt. Nedanstående exempel illustrerar detta tydligt:

Utdrag 7, (Fritidshem A)

INTERVJUARE: Hur ser ni på elevernas samspel i relation till IKT?

Anna: Samspel mellan eleverna i gruppen blir det när de sitter tillsammans och hjälper, uppmuntrar och lär av varandra. Vilket är viktigt och bra!

INTERVJUARE: Men hur gör ni för att eleverna ska samspela i grupper på ett uppmuntrande sätt?

Anna: Genom att eleverna sitter och arbetar i grupper, skapas en god stämning elever sinsemellan och det utvecklar deras personligheter att våga diskutera bland annat hur man genom samspel kan få ökad förståelse kring sociala medier och så vidare.

Som exemplet ovan visar på hur samspel mellan eleverna utvecklar och förmedlar hur digitala verktyg används för att skapa en god gruppsammanhållning. Malmsten och Hedlund (2013) tar upp vikten av socialisationsprocesser där eleverna tillsammans arbetar för att få ut bästa möjliga utveckling via IKT-aktiviteter. Med detta förmedlar Malmsten och Hedlund att samspel är en viktig process för eleverna att utvecklas, både kommunikativt via digitala verktyg samt verbalt.

I och med att man på fritids ofta arbetar med IKT, lär sig eleverna att interagera emellan varandra. Detta kan i sin tur leda till att man exempelvis till en början sitter två elever och spelar ett spel och att man sedan i slutet av IKT-aktiviteten har flera andra elever omkring sig, då de andra eleverna har intresserat sig för vad de två eleverna från början höll på med. Nedanstående exempel illustrerar detta tydligt:

Utdrag 8, (Fritidshem B)

INTERVJUARE: Hur märker ni av att elever integrerar med varandra?

Lisa: Vi märker av det då eleverna oftast på fritids sitter tillsammans. Det kan exempelvis handla om att man vill leta upp något speciellt spel eller någon speciell låt.

INTERVJUARE: Hur märker ni av att andra elever integreras?

Lisa: När eleverna i fråga sätter på exempelvis en låt, kan de andra eleverna runt omkring dras med och helt plötsligt kan de vara fyra-fem elever som dansar till musiken.

Lindström (2012) kopplas till exemplet ovan då han tar upp vikten av att man uttrycker sina egna erfarenheter genom exempelvis bild och ljud. Lindström menar också på att genom interaktion elever sinsemellan bildas olika intressen och behov. På så sätt inkluderar eleverna varandra. Samspelet mellan elever leder till entusiasm och intresse av de olika digitala verktygen. Vilket gör att eleverna utifrån detta, samspekar mellan varandra och då uppmärksammas det att deras intressen är lika. Detta nedanstående exempel illustrerar detta:

Utdrag 9, (Fritidshem C)

INTERVJUARE: Hur ser ni på samspel i relation till elevernas intresse?

Jonas: Samspel är en otroligt viktig del i elevernas utveckling av de sociala. Eleverna är ofta entusiastiska och intresserade av olika digitala verktyg, för att kunna utveckla sin egen kompetens och även lära sig om andras intressen. På så sätt vill eleverna lära sig av varandras intressen, vilket i slutändan skapar goda samspel mellan eleverna.

INTERVJUARE: Vad gör ni för att få eleverna att samspeka med varandra?

Jonas: Vi utgår från deras intressen och behov och skapar därav en verksamhet som passar våra elever bäst. Utifrån detta så får eleverna arbeta i olika gruppkonstellationer samt att på detta sätt stimulerar vi eleverna till att vilja utveckla sin egen och andras kunskap.

I exemplet ovan blir det tydligt att lärarna i fritidshems uppdrag är att se till varje elevs behov och intresse. Och på så sätt erbjuda eleverna olika aktiviteter, samtidigt som fritidsverksamheten ska utvecklas så att styrdokumentet uppfylls. Här kan vi se att IKT-användning bidrar till utveckling och meningsfull fritid. Det Jonas uttrycker i exemplet ovan kan vi relatera till Pihlgren (2011) som menar att på genom stimulans och vägledning så lär sig eleverna att lära sig genom varandras erfarenheter och intressen.

Under intervjuerna upplevde vi en avvikande kommentar från Fritidshem C som vi ansåg var intressant. Det handlade den meningsfulla fritiden på fritids och hur man genom IKT-användning söker kunskap under IKT-aktiviteterna.

Utdrag 10, (Fritidshem C)

INTERVJUARE: Tycker ni att ni erbjuder en meningsfull fritid som stimulerar eleverna till kunskapssökande genom IKT-användning i er verksamhet?

Jonas: Ja, men det finns mycket kvar att göra.

INTERVJUARE: Vad menar ni med "mycket kvar att göra"?

Jonas: Vi vill inte att våra elever blir zombiliknande elever som inte samtalar och helst bara stirrar in i en skärm, visst har vi en del att göra men vi vill inte att IKT blir dominerande.

Vi har valt att belysa Jonas exempel för att uttrycket "zombiliknande elever" har en viss kritiskt inställning till IKT, om verksamheten organiseras så att eleverna bara stirrar in i en skärm och inte samtalar. På så sätt visar fritidsläraren Jonas också på att det är interaktion och kommunikation som är viktigt i lärandesituationer. Jonas visar också på att det är svårt för en lärare att använda IKT på ett bra sätt i pedagogisk verksamhet. Jonas säger till exempel: "Det finns mycket kvar att göra. IKT får inte bli för dominerande, utan lärsituationerna ska också ge utrymme för interaktion och kommunikation".

6.4 Sammanställning av observationer

Här kommer en kort presentation av valda delar ur våra observationer på fritidshem B och C. Eleverna går i årskurs 1 respektive årskurs 3. Vi har tittat på hur eleverna arbetar med IKT och hur de genom samspel utvecklar nya kunskaper och relationer.

Fritidshem B: Eleverna i årskurs 1 sitter i samling när observatören kommer in. Fritidsläraren Lisa går omkring och försöker få tyst på de eleverna som är högljudda. Observatören sätter sig i samlingen, tillslut har Lisa samlat alla elever. Då ber Lisa eleverna att hämta sina digitala verktyg som i detta fall är både bärbara datorer och Ipads och sedan ber Lisa dem att sätta sig vid borden.

Utdrag 1, (Observation, Fritidshem B med läraren Lisa och eleverna Leia och Nina)

Lisa: Vad spelar ni för spel Leia och Nina?

Leia: Vi spelar quisedilla, som är ett matlagningsspel.

Nina: Ta fram kniven, och dela melonen Leia.

Leia: Vad ska jag göra nu när jag har delat melonen?

Nina: Ta ett äpple, så tar jag också ett äpple. Så kan vi dela tillsammans.

Lisa: Vad lär detta spelet ut då?

Leia: Man lär sig göra olika maträtter.

Nina: Nej, inte bara de. Man lär sig också typ 1dl, 2dl, 5dl och till och med matsked. Man kan också lära sig att göra en kaka.

Lisa: Nu är det dags att stänga av era datorer och Ipads.

Leia: Jag och Nina ska bara göra klart vår fruktsallad!

Nina: Vi ska också göra klart en glass, så att det blir extra gott.

Efter att observationen är slut kommer Lisa fram till observatören och säger att IKT verksamheten är ganska stirrig just idag. En del elever sitter och gör annat. Några målar, andra spelar brädspel och så vidare, så det är väldigt högljutt. Just under denna observation då vi samtalat med fritidsläraren känns IKT-aktiviteten lite stökig. Lisa berättar att de egentligen brukar sitta i ett IKT-rum. Lisa ger oss svar på varför verksamheten var som den var under denna observation.

I utdraget ovan visas intresset för matlagning där en utav flickorna delar med sig utav tidigare erfarenheter. På så sätt utvecklas den andra elevens lärande, samtidigt som eleverna integreras sinsemellan. Utifrån detta kan vi förstå exemplet ovan som Säljö (2005) talar om att bygga upp erfarenheter individer sinsemellan och att sedan dela med sig och föra vidare sina kunskaper till andra elever.

I nästa exempel ser vi en annan typ av observation där eleverna skapar praktiskt lärande utan att fritidsläraren medverkar under hela aktiviteten.

Fritidshem C: Idag är det valfritt att arbeta med IKT under fritids. De eleverna som inte vill arbeta med IKT får istället vara ute på rast eller leka i lekrummet. Eleverna i denna observation går i årskurs 3 och under skoltid så arbetar de just nu väldigt mycket med digitala verktyg för att hitta inspiration till olika saker i lärandet. De elever som idag ville arbeta med IKT har bestämt sig för att de vill pärla pärlplattor, men att de vill använda sig utav Ipads för att hitta inspiration. De söker på olika sökord på Google för att komma på vad de vill göra.

Utdrag 2, (Observation, Fritidshem C med läraren Johanna och eleverna Fanny, Elsa, Mio, Lucas och Josefine)

Johanna: Vilka flaggor vill ni göra?

Fanny: Jag vill göra Sveriges flagga.

Elsa: Och jag vill göra Englands flagga.

Mio: Kan ni inte söka på någon pokémon istället?

Lucas: Nej vad tråkigt!

Mio: Johanna, Lucas tycker att pokémon är tråkigt. Men det tycker inte jag

Johanna: Mio, alla får tycka vad de vill så länge man är en snäll kompis.

Josefine: Jag kan pärla en pokémon Mio!, hjälp mig att hitta pärlor så att vi kan pärla tillsammans. Vi kanske ska göra ett pokémonland?

Johanna: Vad roligt att ni jobbar så fint tillsammans Mio och Josefine.

De dröjer inte länge förrän alla eleverna sitter tillsammans och gör ett Pokémonland med olika sorters Pokémon. Dessutom har majoriteten av de elever som gjort annat under fritidstiden kommit till gruppen för att se vad de gör. Även läraren Johanna sitter som fastklistrad och tittar på hur eleverna integrerar i samspel med varandra.

Malmsten och Hedlund (2013) diskuterar om socialisationsprocesser. Exemplet ovan kopplas till socialisation och hur det framgår mellan eleverna. På så sätt inkluderar eleverna varandra, vilket i sin tur leder till att interaktionen gör fritidsverksamheten meningsfull för eleverna. Som i sin tur ger eleverna möjlighet till utvecklat lärande.

Lindström (2012) menar att människors tänkande medierats och han utgår från filosofen Vygotskij. Utifrån Lindström (2012) uppfattar vi att vi kan förstå hur viktigt det är för lärare i fritidshem att ha kompetens om digitala verktyg så att lärarna i fritidshem kan förmedla vidare kunskap. Eleverna i fråga lär sig i sociala sammanhang och det sociokulturella perspektivet bygger vidare på detta. Där eleverna interagerar och kommunicerar med varandra. Utdraget ovan har ett sociokulturellt drag, då eleverna delar erfarenheter och kunskaper för att komma vidare med deras byggande av Pokémonlandet.

Utifrån diskussioner oss två studenter emellan, så anser vi att konsekvensen utav att fritidsläraren låter eleverna vara självständiga kan vara att en IKT-aktivitet kan gå över styr. Att låta eleverna själva styra över deras aktivitet kan skapa komplikationer mellan eleverna, då det kan förekomma att någon/några elever inte får vara med, eller om man inte kan hantera de digitala verktygen. På så sätt kan det vara bra om en vuxen ständigt finns i närheten för att kunna erbjuda hjälp till eleverna.

Det positiva med att eleverna får sitta själva och arbeta med IKT är att de tar ansvar på ett annat sätt än vad de hade gjort då en lärare fanns till hands, och på så sätt växer eleverna till självständiga individer. En annan positiv effekt kan vara att eleverna vågar utforska alternativa vägar till att finna information.

De två ovanstående utdragen är bra exempel på hur man genom digitala verktyg kan lära sig nya saker. I exemplet med matlagningsspelet quisadilla så lär sig eleverna olika maträtter och mått. Allmänna råd, Skolverket (2014) tar upp kunskaper som eleverna ska eftersträva:

”Skolan ska ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem. Dessa ger också en grund för fortsatt utbildning. Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet” (Skolverket, 2014 s. 58).

Målet är också att eleverna kan utvecklas i sitt matematiska tänkande för att vidareutveckla sina kommande studier. Men också något som eleverna kan använda sig utav till vardags, så som att lösa olika problem och omsätta dessa i olika handlingar och idéer. I våra observationer kan vi se att decilitermått och pärlplattorna är matematiska moment där utveckling sker hos eleverna. Detta skapar både lärande, utforskning, arbete och erfarenheter hos eleverna (Skolverket, 2014).

För att koppla observationerna till Säljö (2012) som ser det sociokulturella perspektivet om hur lärandet utgår ifrån det sociala samspelet mellan individer, då de delar erfarenheter, upplevelser och idéer med varandra. Kan vi skribenter genom att titta på dessa två utdrag se det sociala samspelet och dess stora roll i elevgrupperna. Man ser hur samtal övergår till lärande och utveckling, vilket är väldigt tydligt i båda utdragen. Det är också viktigt att man som lärare i fritidshem är professionell i sitt yrke och att man vet hur man ska formulera sig och hur man samtalar med elever kring olika uppgifter som IKT erbjuder.

7 Diskussion

Vårt syfte med den här studien var att till grunden se hur man arbetar med IKT-aktiviteter, där vårt intresse väcktes av att IKT är en framtida kompetens och ett framskridande sätt att undervisa på. För att få svar på detta har vi intervjuat och observerat i fritidsverksamheterna. Vår avsikt har varit att gå igenom studiens resultat utifrån de teman som diskuterats kring IKT-aktiviteterna.

Vår studie har genomförts med elever från årskurs 1 och årskurs 3 i två olika områden i Sverige. Det har gett oss en bild på hur man som lärare i fritidshem kan arbeta och arbetar med IKT-aktiviteter. Detta har fått oss att förstå syftet med IKT-aktiviteter i fritidsverksamheten. Därav att informanterna har informerat om vanorna inför elevernas kommande studier gällande IKT, samt väglett inför framtida arbeten. IKT speglas av samhällets framtida teknik.

Vårt övergripande syfte var att se hur lärare i fritidshem arbetar med IKT-aktiviteter i den pedagogiska verksamheten. Syftet preciserades med forskningsfrågorna:

- Hur uttrycker fritidslärarna att IKT-aktiviteterna planeras och organiseras?
- Vilka olika aktiviteter med IKT ger fritidslärarna exempel på och hur motiveras dessa?
- På vilket sätt kommer lärande och kunskap till uttryck i fritidslärarnas beskrivningar och hur kan detta relateras till digital kompetens?
- Hur integrerar eleverna med varandra under IKT-aktiviteterna?

7.1 Resultatdiskussion

I vår studie visar vi på motivation, organisation och funktion med IKT samt syfte med IKT och socialt samspel i arbete av grupper. Bland annat diskuterar vi skribenter de viktiga aspekterna rörande digitala verktyg och dess användning samt hur digitala verktyg ger eleverna ökad kunskap.

Resultaten som informanterna lägger vikt på och som framkommit i vår studie är att informanterna har gett oss information om informella gruppkonstellationer som sker under IKT-aktiviteterna. Majoriteten av informanterna ansåg att de informella gruppkonstellationerna var viktiga att belysa. Här menar Säljö (2012) på att det sociokulturella perspektivet belyser hur eleverna i fritidshem medierar lärandet i sociala sammanhang, samt hur eleverna delar erfarenheter med varandra genom digital användning. I studiens genomförande har vi fått se hur informella gruppkonstellationer sker ute i fritidsverksamheten. Som vi tidigare nämnt har vi genomfört semistrukturerade intervjuer och det är något som har gett oss olika svar, från liknande fritidsverksamheter. Det har i sin tur lett till kvalitativa intervjuer som har gett oss god empiri.

Riis (2011) diskuterar om en ökad digital användning på 1990-talet, och hur lärare aktivt ville främja arbetet hos eleverna utifrån digitala verktyg. Det var under den tiden som IKT blev ett inslag i skolan. Idag arbetar man kontinuerligt med digitala verktyg och IKT. Detta är något som Hylén (2011) diskuterar, Hylén menar att digitala verktyg fyller samhällets funktioner där elevernas kultur och vardagsliv involveras. De som arbetar i fritidshem har ett ständigt

uppdrag att uppdatera sig om det som är aktuellt. I vår studie har vi nämnt att elevers media användning sker i sociala konstellationer, det meningsfulla lärandet styrs av delar från skolverksamheten med digital användning, där eleverna inkluderar varandra.

Resultaten vi fått fram, visar på att elever lär sig i sociala sammanhang. Detta är något som har framkommit i våra observationer. Med det menar vi exempelvis på de matematiska situationerna i våra observationer där eleverna lär varandra om matematik (dl) samt olika former (pärlplattor).

7.2 Metoddiskussion

Utifrån fritidshemmen som vi besökt och intervjuat samt observerat, tycker vi att vi har fått en god empiri som har tillfört oss erfarenheter till vår blivande yrkesutövning. Fritidshemmen vi besökt har arbetat med IKT på olika sätt, vilket har gett oss både kunskap och inspiration kring hur IKT-aktiviteter fungerar i olika fritidsverksamheter. Vi tycker att vi har fått relevanta och aktuella svar på intervjufrågorna samt att vi har fått en inblick i hur eleverna använder sig utav digitala verktyg i relation till IKT-aktiviteter.

Våra observationer har i sin tur bidragit med givande samtal mellan eleverna som informanter, samt oss som observatörer. Vår kvalitativa studie har gett oss god empiri som genomsyrat vårt arbete. Detta har gett oss redskap för att vidare kunna kategorisera, reflektera och analysera empirin vi samlat in.

Metodvalet avgjordes då vi satt problemformuleringen Stukat (2005) och därav valde vi att genomföra en kvalitativ studie med semistrukturerade intervjuer. Genom intervjuerna med informanterna har vi kunnat ta till vara på informanternas resonemang och svar och sedan funnit svar till vår problemformulering. Man kan spekulera kring våra resultat i relation till vår problemformulering. Exempelvis skulle man kunna undra vad som hade hänt om vi hade valt någon annan typ av metod eller om vi hade valt att genomfört våra intervjuer på ett annorlunda sätt.

Man skulle exempelvis kunnat intervjua eleverna också, för att få en annan bild av vad de tycker om IKT i relation till fritids. Något annat som kunde varit intressant, skulle kunna vara att få in vårdnadshavarnas reflektioner kring IKT på fritids. Det skulle vara intressant att få höra vad vårdnadshavarna tycker om IKT på fritids.

7.3 Implikationer för den pedagogiska praktiken

Implikationer i den pedagogiska praktiken finns. Med det menar vi att elever, fritidslärare och undervisning kan påverkas på olika sätt. Detta är något vi har fått se under vår empiriska studie. Exempelvis som vi nämnt tidigare i studien så har eleverna som pärlat, fått pärla utifrån ett digitalt verktyg och utifrån detta varit väldigt självständiga. Medan de andra eleverna i våra observationer har haft en fritidslärare tillhands.

Resultatmässigt kan vi i vår studie se att eleverna lär sig i olika sociala sammanhang och att lärarna i fritidshem ser detta som en bra strategi för att öka elevernas vanor kring IKT och de digitala verktygen. Konsekvenser med vår studie kan vara att eleverna som besitter kunskaper kan i olika sammanhang övervinna andra elever som inte besitter liknande digitala kunskaper.

Konsekvenser för lärarna i fritidshem kan vara att deras kompetens om digitala verktyg och IKT inte är tillräckliga för att erbjuda eleverna utvecklad IKT-kunskap. Lindström (2012) menar på att vi människor påverkas utav kunskapsutveckling både positivt och negativt. Detta är något som i sin tur kan leda till outvecklad kunskap inom ramen för IKT. Lindström menar också på att det är utifrån IKT man hanterar olika typer av data, värderar information samt begränsar det som det digitala verktyget skapar. Dessa exempel är kompetenser som är knutna till den framtida digitala kompetensen.

7.4 Förslag på fortsatta studier

Frågor som har väckt intresse under studiens gång är hur och varför det kan se olika ut gällande IKT-användning i olika fritidshem. Beror det på kompetens, ekonomi eller beror det på hur lärarna i fritidshem förhåller sig till IKT, eller finns det andra orsaker?

Det vore intressant att forska vidare på:

- Skolledningens ansvar i att utveckla kompetensområden inom IKT
- Elevinflytande på fritids gällande digitala verktyg
- Spelutveckling under IKT-aktiviteter
- Kompetensområde för fritidslärarna inom ramen för IKT
- IKT i de äldre åldrarna (årskurs 4-6)
- Hur inflytande, ansvarstagande och delaktighet kan bedrivas inom ramen för IKT
- Mer IKT på fritids (hur man i samarbete med andra skolor/hemmen och så vidare kan utveckla IKT-aktiviteter på fritids)

7.5 Slutkommentarer

Med vår studie vill vi konkret visa på hur fritidslärare uttrycker att de organiserar IKT-aktiviteter i sin verksamhet. Detta har gett oss blivande grundlärare med inriktning mot fritidshem en inblick i hur man på olika fritidshem arbetar med digitala verktyg och IKT. I dagens samhälle används digitala verktyg kontinuerligt för att utveckla lärande samt kommunikation mellan människor i olika delar utav världen. IKT är ett ömsesidigt tillvägagångssätt från både lärares och elevers sida där man gärna vill lära ut och lära sig om de digitala verktygen. Det är viktigt att man bygger vidare på det sociokulturella perspektivets syn på lärande i sociala sammanhang. Där individer emellan interagerar. Säljö (2012) tar upp vikten av hur lärandet sker i det sociala sammanhanget. Detta är något som vi har sett i användningen av de digitala verktygen. IKT har en betydande roll för hur lärandet ska genereras och produceras i vårt digitala samhälle som vi idag lever i.

Referenslista

- Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Brodin, J., & Lindstrand, P. (2007). *Perspektiv på IKT och lärande för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder*. Lund: Studentlitteratur.
- Carlsson, U. (2010). (red.) *Barn och unga i den digitala mediekulturen*. The International Clearinghouse on children, Youth and Media. Göteborg: Nordicom. http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/publikationer-hela-pdf/barn_unga_2010.pdf
- Fritidshem. (2004). I Wikipedia. Hämtad 2014-11-10, <http://sv.wikipedia.org/wiki/Fritidshem>
- Hylén, J. (2011). *Digitaliseringen av skolan*. Stockholm: Studentlitteratur.
- Klerfelt, A. & Haglund, B. (2011). *Fritidspedagogik- fritidshemmets teorier och praktiker*.
- Lindström, B. (2012). Kunskap i en digitaliserad värld. *Pedagogiska magasinet*, 3 (12), 24-29. Nedladdad från: <http://www.lararnasnyheter.se/print/pedagogiskamagasinet/2012/09/18/kunskap-digitaliserad-varld>
- Lundgren, U.P, Säljö, R., & Liberg, C. (2012). *Lärande, skola, bildning* (s 393). Stockholm: Natur och kultur.
- Malmsten, L., & Hedlund, S. (2013). IKT på fritidshemmet - ett socialt och kulturellt fenomen. Skolportens numrerade artikelserie för utvecklingsarbete i skolan. Nedladdad från: http://www.skolporten.se/wp-content/uploads/2013/03/Undervisning_Larande_2_2013.pdf
- Peterson, L. (2014). Vikten av ett kritiskt granskande förhållningssätt. I A. Lantz-Andersson & R. Säljö, *Lärare i den uppkopplade skolan* (kap. 9). Malmö: Gleerups.
- Pihlgren, A. (2011). *Fritidshemmet- Fritidslärares uppdrag på fritidshemmet och i skolan*. AB Lund: Studentlitteratur.
- Portablamedia. (2014). Hämtad 2014-01-05, från <http://www.portablamedia.se/ordlista/ikt/>
- Riis, U. (2011) Datorstödd undervisning I Nationalencyklopedin http://www.ne.se/lang/datorst%C3%B6dd-undervisning?i_h_word=ikt Hämtad: 2011-11-07
- Skolverket. (2014). *Allmänna råd och kommentarer. Kvalitet i fritidshem*. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket. (2011). *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: LGR 11*. Stockholm: Skolverket.
- Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken: bland plugghästar och fusklappar*. Stockholm: Nordstedts akademiska förlag.

Stukát, S. (2005). Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R. (2005). Lärande & kulturella redskap. Falun: Nordstedts akademiska förlag.

UNESCO: "Medie- och informationskunnighet i skolan och lärarutbildningen"

Utbildningsdepartementet. (2010:800). *Skollag*. Stockholm: Svensk författningssamling.

Vetenskapsrådet. (1990). Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning. Vetenskapsrådet. Hämtat från <http://www.codex.vr.se>.

Bilagor

Bilaga 1

Intervjufrågor till informanter

Vi har ställt frågor rörande IKT till informanterna på fritidshemmen i Göteborgsområdet och i Hallandsområdet. Dessa frågor har väglett oss under studiens gång.

1. Hur motiverar ni era elever till att ha IKT-aktiviteter?
2. Hur organiserar ni era IKT-aktiviteter?
3. Vad tycker ni att IKT-aktiviteterna fyller för funktion?
4. Vad är syftet med era IKT-aktiviteter?
5. Hur ser ni på elevernas samspel i relation till IKT?
6. Hur märker ni av att elever integrerar med varandra?
7. Hur ser ni på samspel i relation till elevernas intresse?
8. Tycker ni att ni erbjuder en meningsfull fritid som stimulerar eleverna till kunskapssökande genom IKT-användning i er verksamhet?

Bilaga 2

Anhållan om tillstånd för att ert barn kan delta i en undersökning inom ramen för ett examensarbete på förskolläraryrket-/grundläraryrket vid Göteborgs universitet

Vi är studenter som utbildar oss till lärare vid Göteborgs universitet. Vi skall nu skriva vårt examensarbete som motsvarar 10 veckors heltidsstudier och skall vara klart i Januari 2015

Examensarbetets syfte är: hur/om IKT-aktiviteter genomförs på fritidshem.

De viktigaste frågorna vi behöver få svar på är: syftet med IKT, organisation, motivation och funktion med IKT samt det sociala samspelet i de olika gruppkonstellationerna. För att kunna besvara dessa frågor behöver vi samla in material genom intervju/observation/frågeenkät med barn/elever i förskola/förskoleklass/fritidshem och/eller genom att delta i samtal och eventuellt ta del av material från lärares utvecklingssamtal och material som handlar om ert barn.

På era fritidshem kommer undersökningen att genomföras under perioden **v.47 alternativt också v.48**. Vi vill med detta brev be er som vårdnadshavare om tillåtelse att ert barn deltar i den observation/intervju/frågeenkät/annat som ingår i examensarbetet. Alla barn/elever kommer att garanteras konfidentialitet. De fritidshem som finns med i undersökningen kommer inte att nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att urskilja i undersökningen. I enlighet med de etiska regler som gäller är deltagandet helt frivilligt. Ert barn har rättigheten att intill den dag arbetet är publicerat, när som helst välja att avbryta deltagandet. Materialet behandlas strikt konfidentiellt och kommer inte att finnas tillgängligt för annan forskning eller bearbetning.

Vad vi behöver från er är att ni som barnets vårdnadshavare skriver under detta brev och så snart som möjligt skickar det med barnet tillbaka till fritidshemmet så att ansvarig lärare kan samla in svaret vid tillfälle. Sätt således ett kryss i rutan nedan om ni ger ert tillstånd:

Som vårdnadshavare **ger jag tillstånd** att mitt barn deltar i undersökningen

Datum

.....
vårdnadshavares underskrift/er, barnets/elevens namn

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående adresser:

Med vänliga hälsningar

.....
Studenternas namn: Joline Persson (jolinepersson19@hotmail.com)

Arbona Hysa (arbona_halmstad@hotmail.com)

Handledare för undersökningen är Louise Peterson (louise.peterson@ped.gu.se)

Kursansvariga lärare: Camilla Björklund & Nils Hammarén (förskolläraryrket); Björn Haglund (Grundläraryrket, inriktning fritidshem)

e-mail: Camilla.bjorklund@ped.gu.se; Nils.hammaren@gu.se; Bjorn.haglund@ped.gu.se